

Nr 6

Utlåtande i anledning av väckta motioner om biologisk prövning av kemiska bekämpningsmedel.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I:650 av herrar *Isacson* och *Sveningsson* samt II:827 av fru *Sundberg* och herr *Hedin*, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om en skyndsam utredning angående den biologiska prövningen av kemiska bekämpningsmedel.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionen II:827.

Remissyttranden över motionerna har avgivits av styrelsen för lantbrukshögskolan, statens växtskyddsanstalt och 1964 års naturresursutredning.

Styrelsen för lantbrukshögskolan lämnar till en början redogörelse för av styrelsen vidtagna åtgärder beträffande effektivitetsprövning av kemiska bekämpningsmedel.

I november 1962 tillsatte styrelsen en kommitté för utredning av försöksverksamheten på växtskyddsområdet, bestående av föreståndaren för statens centrala frökontrollanstalt professor H. Esbo, professorerna vid lantbrukshögskolan K. Björling och R. Lamm, statsagronomen vid lantbrukshögskolan B. Granström, avdelningsföreståndaren vid statens växtskyddsanstalt D. Lihnell samt filialföreståndaren vid sistnämnda anstalt H. Hellqvist. Kommittén avgav i mars 1964 ett delbetänkande rörande officiell prövning av preparat för ogräsbekämpning och högskolestyrelsen framlade i sin anslagsframställning för budgetåret 1965/66 på grundval av nämnda delbetänkande ett förslag om prövning av preparat för ogräsbekämpning. Styrelsens förslag föranledde endast den åtgärden att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i 1965 års statsverksproposition, bil. 11, sid. 116, bl. a. uttalade att det ur jordbrukets synpunkt finge betraktas som angeläget, att prövningen av ogräsmiddel utökades, så att ett bättre underlag fanns vid valet av olika preparat. Även ur allmän synpunkt vore det enligt departementschefen av värde att icke önskvärda preparat försvann från marknaden. Det borde ankomma på jordbrukets forskningsråd att pröva huruvida medel från anslaget "Främjande av forskning på jordbrukets område" kunde ställas till förfogande för denna prövningsverksamhet. Jordbrukets forskningsråd har för vardera budgetåren 1965/66 och 1966/67 anvisat ca 50 000 kr. för ifrågavarande verksamhet.

I anslagsäskandet till 1967 års riksdag ingav lantbrukshögskolans styrelse en ny framställning om personal m. m. för biologisk herbicidprövning, varvid bifogades en av prefekten för institutionen för växtodling, professor E. Åberg, efter samråd med bl. a. lantbruksstyrelsen, utarbetad P.M. angående organisationen därav. Framställningen har icke beaktats i årets statsverksproposition.

Vidare anför styrelsen, att den sedan 1965 med medel från jordbrukets forskningsråd igångsatta verksamheten vid lantbrukshögskolan nu blir svår att upprätthålla. För att ändå under sommaren 1967 kunna bedriva viss prövning har högskolan avsatt vissa medel från försöksanslaget. Delvis torde prövningen också kunna finansieras genom avgifter från beställarna. För en mera omfattande verksamhet är det emellertid enligt styrelsen nödvändigt med fast personal och en av statsmakterna beslutad prövning av de olika kemiska ogräsmedlen. Vidare är det angeläget att samordning sker av forsknings-, försöks- och prövningsverksamhet på området. Härom anför styrelsen närmare.

Dessa tre verksamhetsområden bör därvid ligga vid samma institution. Inom *forskningen* studerar man grundläggande problem, såsom ogräsmedlens verkningsätt, inaktivering i växt och mark och förekomst i skördeprodukter. Inom *försöksverksamheten* tillämpas resultaten från forskningen, vanligen på fält. Man studerar således olika appliceringsteknik, man söker efter ogräsmedel och doser, som ger den bästa ogräseffekten med minsta skadan för den behandlade kulturväxten samt med minsta risken för följdverkningar. *Biologiska värdeprövningens* uppgift är närmast att efter på förhand fastställda grunder bedöma ogräsmedlens praktiska användbarhet samt godkänna ogräsmedel, som efter biologisk prövning visat sig vara till nytta för svensk växtodling, eller eljest för kontroll av icke önskvärd vegetation.

För högskolans vidkommande anser styrelsen med hänvisning till förenämnda utredningar frågan om effektivitetsprövning av kemiska bekämpningsmedel vara tillfredsställande utredd. Därest samordning anses önskvärd med annan prövning av kemiska bekämpningsmedel vill styrelsen inte motsätta sig den av motionärerna föreslagna utredningen.

Statens växtskyddsanstalt anför i fråga om pågående effektivitetsprövning av kemiska bekämpningsmedel följande.

Uttrycket "biologisk prövning" är i och för sig föga definierat men har i växtskyddssammanhang använts som beteckning på en effektivitetsprövning, d. v. s. en i laboratoriet eller på fältet utförd prövning av ett bekämpningsmedels verkan mot de skadegörare för vilkas oskadliggörande det är avsett. "Biologisk prövning" står därvid som motsats till "kemisk prövning", d. v. s. kemisk analys med avseende på halten verksam substans.

Det är i denna begränsade betydelse det i citatet på motionens första sida (fjärde stycket) talas om "En officiell biologisk prövning av kemiska preparat". På ogräsområdet har sådan preparatprövning nyligen igångsatts av Institutionen för växtodling vid lantbrukshögskolan. Motsvarande verksamhet för växtskyddsmedel (mot skadedjur och växtsjukdomar) pågår vid Statens växtskyddsanstalt. För båda dessa institutioner gäller, att de anslagsmässigt tillgängliga resurserna ej står i proportion till uppgiftens omfattning och betydelse.

I andra sammanhang synes motionärerna emellertid, anför växtskyddsanstalten vidare, med "biologisk prövning" avse alla slag av undersökningar rörande bekämpningsmedels inverkan på den biologiska världen, alltså undersökningar rörande effektivitet, toxicitet, icke avsedda biverkningar när det gäller mikroorganismer och vilt,

restmängder i livsmedel osv. Som motionärerna konstaterar är, fortsätter växtskyddsanstalten, den biologiska prövningen av bekämpningsmedel i denna vidare betydelse fördelad på ett stort antal institutioner. Det torde enligt växtskyddsanstalten av praktiska skäl vara helt uteslutet att — så som motionärerna önskar — koncentrera all hörande forskning, prövning och kontroll på ett enda organ, bl. a. därför att varje delverksamhet kräver ett underlag av kvalificerad kunskap och erfarenhet, som endast specialinstitutioner kan erbjuda. Däremot kan man, fortsätter växtskyddsanstalten, instämma med motionärerna i att det föreligger ett klart behov av samordning av en dylik på många händer uppdelad verksamhet. Till en del kan väl sägas att giftnämnden har karaktär av samordnande organ, och dess befogenheter och skyldigheter i detta hänseende skulle möjligen kunna ytterligare utbyggas.

Det önskemål om utredning, som motionerna utmynnar i, synes växtskyddsanstalten befogat i fråga om de verksamheter rörande bekämpningsmedel, som ännu ej fått någon fast organisation eller anknytning till bestämd institution. Som exempel nämner växtskyddsanstalten de viltbiologiska aspekterna på användningen av bekämpningsmedel inom jordbruk och skogsbruk och den kontinuerliga övervakningen av förekomsten av bekämpningsmedelsrester i livsmedel. I övrigt torde det, anför växtskyddsanstalten vidare, mindre vara behov av utredning och nyorganisation än av att de inom området verksamma institutionerna ges sådana resurser av ekonomisk och annan art, att de i erforderlig utsträckning kan möta de krav som den nutida situationen beträffande bekämpningsmedlen ställer. Växtskyddsanstalten fortsätter.

Växtskyddsanstalten vill för sin del erinra om att den i sina petita för såväl 1966/67 som 1967/68 understrukt behovet av ekologiska och ekonomiska forsknings- och försöksarbeten för att en riktigare bedömning av bekämpningsinsatsernas nödvändighet och konsekvenser skall kunna göras. De framställningar, som gjorts om inrättande av vissa befattningar för ekologiskt inriktade undersökningar vid växtskyddsanstalten, har hittills icke lett till resultat. Dessa undersökningar avser just att fylla de av motionärerna med rätta poängterade bristerna i vår nuvarande kunskap.

Slutligen anför växtskyddsanstalten följande.

Som ett led i de allmänna rationaliseringssträvandena inom jordbruket måste skadegörarnas ekonomiska betydelse samt lönsamheten av kemisk bekämpning och andra motåtgärder tillmätas hög prioritet. Därtill kommer den vitala frågan om de kemiska medlens sidoverkningar. Om framsteg i riktning mot effektiva lösningar av dessa problem skall kunna göras, måste tillräckliga resurser ställas till förfogande på nämnda arbetsområden.

1964 års naturresursutredning berör först frågan om statistiken över användningen av kemiska bekämpningsmedel. Enligt utredningen skulle det otvivelaktigt vara av stort värde att få tillgång till exaktare uppgifter än som är möjligt f. n., vilket också betonas i utredningens direktiv.

Vidare erinrar utredningen om att en prövning av bekämpningsmedels effektivitet ur jordbrukets produktivitetssynpunkt äger rum i vårt land, nämligen för ogräs-

medlen (herbiciderna), vilken prövning försöksvis utförs vid lantbrukshögskolan. En prövning i samma syfte men av insektsmedel och svampdödande medel planeras enligt uppgift av statens växtskyddsanstalt. En likartad inriktad prövning skulle, fortsätter utredningen, därvid bli uppdelad på två huvudmän, vilka tog hand om var sin grupp av preparat, en lösning som ej ter sig helt lycklig. Effektivitetsprövning ur jordbrukets produktivitetssynpunkt ingår emellertid inte direkt i utredningens uppdrag.

Vad gäller problemen med bekämpningsmedlens oavsiktliga skadeeffekter och prövningen härav erinrar utredningen till en början om att giftnämnden är ansvarig för bedömningen av preparatens farlighet. Bestämmelser om högsta tillåtna halter av restmängder i födoämnen utfärdas av kommerskollegium. I båda fallen torde, fortsätter utredningen, myndigheterna för sina beslut vara beroende av forsknings- och försöksresultat. I många fall är det tillgängliga materialet bristfälligt och i behov av kompletteringar. Den forskningsinsats, som skulle krävas för att allsidigt belysa alla problemställningar, är emellertid mycket stor. Det är enligt utredningen därför otänkbart att enbart svenska forskningsinsatser skall kunna täcka hela detta fält. I stor utsträckning måste man rikta in sig på att snabbt kunna erhålla upplysningar om det forskningsarbete som bedrivs i andra länder. Dock måste man räkna med att även betydande svenska insatser kommer att behövas. I utredningens uppdrag ingår att lägga fram förslag till en forsknings- och undersökningsorganisation inom naturresursområdet. I detta sammanhang kommer att beaktas behovet av resurser för den verksamhet motionärerna avser.

Utskottet

I motionerna I:650 och II:827 har hemställts om en skyndsam utredning angående biologisk prövning av kemiska bekämpningsmedel. Den viktigaste orsaken till att problemet med biocidanvändningen aktualiserats är enligt motionärerna de ökade insikterna om följdverkningarna av bekämpningsmedlen. En förutsättning för en mera ingående vetenskaplig biologisk prövning anges vara att de rön och erfarenheter som görs inom olika institutioner och organ samordnas. Samtidigt bör enligt motionärerna huvudmannaskapet för forskningsområdet fastställas.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att de problem, som sammanhänger med användningen av olika slags kemiska bekämpningsmedel, bör närmare belysas. Emellertid vill utskottet erinra om att 1964 års naturresursutredning har i uppdrag att lägga fram förslag till en forsknings- och undersökningsorganisation på bl. a. förevarande område. Enligt uppgift beräknas utredningens betänkande föreligga under innevarande år. Med hänsyn till det anförda finner utskottet motionerna ej kräva annan åtgärd från riksdagens sida än att desamma överlämnas till förenämnda utredning för att tas under övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag. Utskottet hemställer således,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att motionerna I:650 och II:827 jämte däröver avgivna remissyttranden överlämnas till 1964 års naturresursutredning.

Stockholm den 14 mars 1967

På jordbruksutskottets vägnar:

ERIC MOSSBERGER

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Mossberger, Hedström, Carl Eskilsson, Nils Hansson, Magnusson, Hermansson, Augustsson*, Skårman, Manne Olsson och fru Hultell;

från a n d r a kammaren: herrar Antby*, Persson i Skänninge, Nilsson i Lönsboda*, Lundmark, Persson i Heden, Hedin*, Eskilsson i Likenäs, Johansson i Simrishamn, Dahlgren* och Björk.

*) Ej närvarande vid justeringen.